

**ХРЫСЬЦІЯНСКАЕ АБ'ЕДНАНЬНЕ БЕЛАРУСКІХ РАБОТНІКАЎ
У В. БРЫТАНІІ**

АБ'ЕДНАНЬНЕ
МЕСЯЧНИК

**UNITED CHRISTIAN BYELORUSSIAN WORKERS IN GT. BRITAIN
MONTHLY**

А Б'ЕДНАНЬНЕ

№6/72 ЛЕНДАН ЛІСТАПАД 1957 ГОД. ГОД. ВЫДАНЬНЯ 10

7-га ЛІСТАПАДА г.г. ГАСП. ПРЭЗЫДЕНТУ Б.Ц.Р. ПРАФ.Р.
АСТРОУСКАМУ СНОУНІЛАСЯ 70 ГОД. У ГЭты ДЗЕНЬ ГАЛОУ-
НАЯ УПРАВА Х.А.Б.Р. ЖАДАЕ ДАСТОЙНАМУ ПРЭЗЫДЕНТУ ДОУ-
ГІХ ГАДОЎ ЖЫЦЦЯ, ДОБРАГА ЗДАРОУЯ і ПОСЫПЕХАЎ У БЕ-
ЛАРУСКАЙ ВЫЗВОЛЬНАЙ БАРАЦЬБЕ.

Галоўная Управа ХАБР

ГАНІЦЬ НЯМА ПАТРЭБЫ, АЛЕ І ХВАЛІЦЬ НЯМА ЗА ШТО

Ворган энкавудоўскага камітэту Міхайлава, уваўходнім
Бэрліне "За возвращение на родину" увадным з чэрвенскіх
нумароў зъмясьціў паведамлењне аб тым, што паэт Максім
Танк /сапраўднае прозвішча якога С. Скурка/ народны ар-
тыст Саюзу ССР - Рыгор Шырма выказаў жаданье прыняць ак-
тыўны удзел у працы успомненага камітэту і далі згоду быць
яго сталымі сябрамі. /Напрабавалі-б на дачь згоды!-Рэд./

У тым-жа нумары газэты пададзены біяграфіі Танка і Шыр-
мы.

На гэткае паведамлењне адклікнулася крывіцкая газета
"Бацькаўшчына" артыкулам Ст. Крушынчы, у якім аутар, на-
зываючы тактыку энкавудоўскага Камітэту хітраі, чынічнай і
подлай стараецца выбеліць Танка і Шырму.

Зусім зразумелая рэч, што нельга ганьбіць тых ці іншых
беларусаў, якія, пад ціскам налюджаўшага супротиву, змушаны раб-
іць тое, што ім загадвае камуністычны рэжым. Ми ўбирае-
даем, што на усе беларусы, працуучыя у камуністычнай сис-
тэме, шчыра вызнаюць камуністычную ідэю, каб ратаваць
сваё жыццё, яны змушаны часта рабіць агідныя рачы супроць
свае волі. Ані Шырма, ані Танк не маглі склоўніцца ў сяб-
роўства у Бэрлінскім Камітэце, калі гэта ім было запрана-
навана. У праціўным выпадку яны ня толькі-б страцілі на-
даныя ім тытулы вялікіх народных артыстаў, але і павандра-

валі-б у "не столь оддалене места" Сібіру ці іншага Казахстану. Адсюль няма патрэбы іх за гэта ганьбіць, так як мы ня ганьбім ані Янкі Купалы, ані Якуба Коласа, за іх патэтыцкія дыфірамбы Сталіну ці нейкаму іншаму бальшавіцкаму тырану. Але... ганьбіць гэта адно, а выбельваць ці хваліць - гэта нешта зусім іншае.

Ганьбіць тых людзей, якія у выніку нейкае стыхійнае катастрофы, трапілі у систэму камуністычнага панаваньня было-б так сама недарэчна, як хваліць ці выбельваць тых, якія па сваёй добраі волі уключыліся у камуністычную арбіту. Тут што праўда таксама існуюць дзеяве катэгорыі: адны па сваёй наіунасці ці ~~нясьведамасці~~ істоты камунізму, прыймаючы за чистую манэту камуністычную ілжу аб абароне народных інтерэсаў, а другія із за асабістых матар'яльных выгадаў, будучы самі якраз пераконанымі антыкамуністамі.

І вось, разглядаючы гэтыя дзеяве катэгорыі людзей, працуючых на шкоду свайму народу у камуністычнай систэмe, на жаль, вышменіваныя Шырма і Танк выглядаюць ёзльмі і вельмі несыmpатична.

Гасп. Ст. Крушиніч вельмі добра ведае, што ані Шырма, ані Танк жывучы увесь час ад свайго нараджэнья у Захоўнай Беларусі, ня мелі абсолютна ніякага прымусу вызнаваць камуністычную ідэалёгію, а тым болей уключыцца у актыўную камуністычную працу. Ст. Крушинічу ня робіць чэсьці ягонае прызнаньне, што ён быў дараднікам і карэктарам Танкавых прокамуністычных твораў, пісаных ім да 1939 году. Ня робіць таксама чэсьці Танку, які, паводле Ст.Крушиніча, у 1939 годзе, пасля беспасождняга сутыку з бальшавікамі, ня скрываў "свае нэгатыунае ацэны і незадаволенія з бальшавіцкай практикі у дачыненьні да беларусаў".

Адсюль вывад, што ня прывабнай ідэя камунізму, а нешта другое змусіла Танкаў і Шырмаў актыуна працаўцаць у камуністычным падпольлі і ня іх наіунасць ці ~~нясьведамасць~~, а нешта зусім іншае пайменна - жаданьне сваіх асабістых выгадаў на службе у "савецкіх людзедаў", як іх называе Ст. Крушиніч. А гэта ніяк не дас маральнага права выбельваць такіх скурнікаў ці хваліць іх, якім-бы "аутарытэтам" яны не карысталіся.

Аб усім гэтым вельмі добра ведае Ст. Крушиніч, які, інчас акупацыі бальшавікамі Захоўнай Беларусі у 1939 годзе, таксама апынуўся пад камуністычнаю уладкою і... таксама, відаць, хацеў выслужвацца перад бальшагікамі /не з ідэялягічных погледаў/ калі прыняў становішча "завуча" у камуністычнай школынай систэмe.

Апынуўшыся у 1941 годзе пад нямецкай акупаций, Ст.Крушиніч не пайшоў, аднак, біць каменярі на пашу, а таксама уключыўся у працу акупанта. займаючы давслі значныя пас-

ты. І каб Ст. Крушыніч ня прыкладваў рознае меркі да сябе і да іншых, дык нават і у гэтым выпадку ня было б падставаў прыпамінаць аб гэтым ці ганьбіць яго, бо ж магчыма, што апынуўшыся пад тою ці іншай акупаций, ён змушаны быў працеваць там, дзе ён мог бы прынесці найбольшую карысць для свайго народу... Аднак, нажаль, уся пазнейшая дзейнасць Ст. Крушыніча не дазвале нам яго выбельваць, бо ж, апынуўшыся на Захадзе, яго ніхто ня прымушаў актыуна уключацца у працу супярэчную інтэрэсам беларускага народу. А такою працаю ёсьць бязумоўна так зв. НЕПРЕДРАШЕНСТВА, праводжанае "прыватнімі" амерыканскімі коламі, дзе Ст. Крушыніч вядзе галоўную ролю. Калі-б прынцып непредрашенства быў шчыра вызнаваны Ст. Крушынічам, супроць гэтага нельга было б выступаць, бо ж кожны можа мець свае апрычоныя погледы, але мы добра ведаем, што Ст. Крушыніч якраз зъяўляецца праціунікам такое "ідэологіі", абы чым ён ня раз пісаў на старонках "Бацькаўшчыны".

І вось, тут якраз, хіба можна знайсці прычыну, якая змушае /хоць і даволі няудала/ Ст. Крушыніча выбельваць сваіх "пабратымцаў" па "шкурніцкай ідэялёгіі".

Аб тым, што лідары Беларускай Хрысьціянскай Дэмакратыі у вільні у свой час прыймалі грашовыя камуністычныя падаянкі з рук таго-ж самага Шырмы, мы добра ведаем, але што яна выкарыстоўвала камуністычныя крылавыя чырвоныя для "беларускай нацыянальнай справы" у гэтым вельмі і вельмі сумняваемся. Магчыма, што з гэтых камуністычных радачак, атрымліваних Бел. хрысь. Дэмакратыяй, карыстаўся і Крушыніч, які бязумоўна ёсьць беларусам, аднак, з гэтага нельга яшчэ рабіць вываду, што гэтага вымагала дабро беларускае нацыянальнае справы...

Мне прыкра пісаць гэтыя радкі, бо ж такія "ура-патрыёты" як Танк ці Шырма з іх чиста шкурніцкім падыходам да справы, чэсці нам беларусам ня робяць, але уважаю, што лепш ведаць горкую праўду, чымсь съведама падмаліваную хлусьню. Тым болей гэта датычыць публікацыяў у Бацькаўшчыне, якая навонкі вядзе бязумоўна антыбалшавіцкую, антырасейскую і антыкамуністычную лінію. Артыкулы, падобныя да артыкула Ст. Крушыніча адносна Танка і Шырмы не умацоўваюць гэтае лініі, а яе толькі аслабляюць, а гэта бязумоўна шкодна адбіваецца на беларускай справе у вольным некамуністычным съвеце.

Элгін, 20 верасьня 1957.

К о п і я

Яго міласъці.

Старшыні Прэзыдыму 14-га Пленуму БЦР
інж. Н.Мядзейка

Копія Старшыні Выканаўчага Воргану БЦР
дру А. Арэхва

Высокапаважаны Старшыня,

Згодна з Арт. 17 Статуту Беларускай цэнтральнай Рады, 5-га кастрычніка 1957 году канчаецца кадэнцыя Прэзыдыму 14-га Пленуму БЦР і Выканаўчага Воргану БЦР.

У сувязі з гэтым і на падставе Арт. 20 п. а/прашу Вас аб скліканьні чарговае сесіі 15 -га Пленуму Беларускай Цэнтральнай Рады на 30 лістапада і 1-га сінежня 1957 году у Саут Рівэр, Н.Е.

Адначасна з гэтым, прашу Вас у павестку парадку дня 15-га Пленуму уставіць пункт аб перавыбарах Прэзыдэнта Беларускай цэнтральнай Рады, бо я, у сувязі з маім векам /6-га лістапада 1957 г. мне скончыцца 70 год/ і станам майго здароўя, з днём 30 лістапада г.г. адыходжу з займанага мною становішча Прэзыдэнта Б. Ц. Рады.

Аб вышпаданым на падставе Арт. 8 Статуту БЦР і падаю да Вашага і публічнага ведама.

З глыбокай пашанай

/-/Р.Астроўскі
Прэзыдэнт.

15-му Пленуму Беларускай цэнтральнай Рады, які адбудзеца у днях 30.11 і 1.12 г.г. у США, Галоўная управа ХАБР жадае якнайлепшых поспехаў у працах Пленуму з яго плённымі вынікамі.

Галоўная управа ХАБР

Р. Астроўскі

КАНВУЛЬСІІ КАМУНІЗМУ І ЗАДАНЬНІ ПАЛІТЫЧНАЙ ЭМІГРАЦЫІ ПАНЯВОЛЕНЫХ НАРОДАЎ

I

Камунізм і бальшавізм.

Тэмаю майго дакладу будзе: "камунізм" і таму, каб ня было непаразумення, я мушу напачатку выяльніць у якім значэньні мною будзе ужывацца тэрмін "камунізм".

Я буду тут гаварыць аб камунізме, як пэўнай, хоць і утапійнай, але і дэолёгічнай дактрыне, якую ня прыдумалі ані Маркс, хоць ён і выдаў свой вядомы камуністычны маніфэст, ані тым болей Ленін.

Ня буду нават разумець пад гэтым словам так званую "дыктатуру пралетарыяту", а буду ужываць яго для акрэслення "дыктатуры над пралетарыятам", што зьяўляеца фактычна не камунізмам, а пар экспленаанс расейскім бальшавізмам.

У такім значэньні слова "камунізм" сёньня ужываеца прэсаю усяго съвету, ня выключаючи камуністычнай.

Наколькі слова "камунізм" нельга утожсамліваць з бальшавізмам у Маскоускім яго выданьні, съведчыць сам факт блытаніны, якая паўстала у гэтым пытаньні у саміх т.зв. камуністаў. Лідary гэтага камунізму добра разумелі, што тая систэма, якую яны увялі на захопленых імі гвалтам тэрыторыях, зусім не зьяўляеца камуністычнай, ані нават сацыялістычнай; і таму назвалі сябе з самага пачатку свайго панаванья "бальшавікамі".

Прыметнік "камуністычны" ужываўся бальшавікамі выключна для замаскаванья сапраўднага зъместу бальшавізму. Сваю партыю яны назвалі "камуністычнай партыяй бальшавікоў", дадаючи назоў тое краіны, якую яны апаноўвалі, або у якой закладалі свае агентуры. І толькі параўнальна нядаўна яны назвалі усе бальшавіцкія партыі СССР "Камуністычнай Партияй Савецкага Саюзу" без дадатку слова "бальшавікоў".

Надчас апошніе свае агрэсіі ува Усходній частцы Эўропы для тых-жа самых мэтаў-замаскаванья сапраўднага зъместу Расейскае акупациі падбітых краінаў, свае агентуры яны не назвалі "камуністычнымі", а: ці то "рабочымі", ці то "народнымі фронтамі", а дзяржаўную систэму і заведзянны лад у гэтих краінах яны назвалі даволі дзівачным назовам: "Народныя дэмакраты".

Усім ведама, што слова "дэмакраты" азначае народадаў-

ладцтва, бо-ж гэтае слова зложана з двух грэцкіх словаў: "дэмос", што азначае народ і "кратос", што азначае сіла. Сіла народу, ці улада народу, або прасьцей народпўладцтва. Такім чынам, ператлумачэнье назову "народная дэмакратыя" на агульна-людзкую мову дасьць нам "народнае нарадаўладцтва". Недарэчнасьць! Надобнае да таго, каб мы назвалі жалезнае жалеза.

Як бачым, тут прыметнік "народны" зусім непатрэбны і прыдуманы бальшавікамі выключна для затуманьванья галоўваў тым туманам, якія не разбіраюцца ані у камунізме, хоць і называюць сябе камуністамі, ані у дэмакратызме, хоць і лічаць сябе дэмакратамі.

Тут я мушу адзначыць, што з тою хвілінаю, як Ленін рассказалоў былую расейскую Сацыял-Дэмакратычную Партыю на мешавікоў і бальшавікоў, стаўши лідарам апошніх, ён перастаў быць ня толькі сацыялістам, але нават і Марксістам, а стаўся "бальшавіком" і толькі. Такімі-ж бальшавікамі былі і Сталін, і Троцкі, і Бухарын, і Каменеў, і Зіноўеў і шмат іншых. Такімі-ж бальшавікамі зъяўляюцца і усе сучасныя лідары маскоўскага бальшавізму, як Хрущовы, Мікаяны, Цервухіны ці іншыя Фурсевы.

Мала гэтага, такімі-ж бальшавікамі, а не камуністамі, ёсьць і Тіты, і Мао-дзэ-Дуны ці іншыя Гамулкі, хоць яны часам і становяцца у апазыцыю да генеральнае лініі. Маскоўскага бальшавізму.

II

Прычыны до угара бальшавіцкага панаванья

Гаворачы, такім чынам, аб камунізме, я буду мець на увеце пераважна цэнтр усесветнага камунізму - бальшавіцкі Крэмль у Маскве, без якога не паўсталі-б ані Мао-дзэ-Дуны, ані Тіты, ані тым болей розныя марыянэткі з так зв. савецкіх рэспублікаў ды краінаў народнай дэмакратыі.

Маскоўскія бальшавікі пануюць над паняволенымі імі народамі вось ужо 40 год, значачы свой шлях дзесяткамі мільёнаў нявиных ахвяраў. Такое многалетнє панаванье не нялічкае параўнальна группы у 10-15 асобаў тлумачыща шматлікімі прычынамі, найгалаўнейшымі з іх будуць:

1. Недальназрочнасьць расейскіх дзяржаўных палітыкаў і лідараў усіх палітычных партый, пачынаючы ад манархістаў і канчаючы сацыялістамі-рэвалюцынерамі.

2. Імпэрыялістычнае настаўленье усіе расейскае інтэлігэнцыі і нескаардынаванасць антыкамуністычнай збройнай акцыі прадстаўнікоў так званага белага руху.

3. Нескаардынаваная дзейнасьць незалежніцкіх рухаў усіх вызваліўшыхся з пад расейскага ярма, нерасейскіх народаў.

4. Дапамога, аказаная бальшавікам, у цяжкія для іх хвіліны, некаторымі заходнімі дзяржавамі.

5. Дэмагагічныя лёзунгі, кіненыя бальшавікамі у цёмную масу расейскага сялянства і работніцтва ды неспатыканы у гісторыі краін інародаў ТЭРОР, застасаваны бальшавікамі супроць сваіх ворагаў.

Усе вышпералічаныя прычыны я адношу да парэвалюцыйнага пэрыяду і зусім ня маю на увазе разглядаць палітыку царскае Расеі. Ілюструю вышпаданыя тэзы некатарымі канкрэтнымі фактамі:

1. Фактычна лутауская расейская рэвалюцыя ня была рэвалюцый шырокіх народных масаў - г.зн. ня была рэвалюцый нізоў, а бунтам расейскай інтэлігэнцыі, падобным да паўстання дзекабрыстаў пры цару Мікалаю I-шым. Народныя масы уключыліся у рэвалюцыйны рух толькі пасля дакана-нага перавароту і адмовы цара Мікалая II-га ад трону.

Дробныя інцыдэнты з удзелам рабочых ці жаўнераў, якія мелі месца у пару выпадках ня могуць служыць доказам супроцьлежнае тэзы. Нават тады, калі Керанскі, сваімі неразважнымі загадамі падарваў дысцыпліну у расейскай арміі, яна канчальна не разлажылася, бо у складзе так званих "салдацкіх камітэтаў" былі і афіцэрскія дэпутаты, якія пераважна і ачольвалі іх. І, калі-б у той час, замест лёзунгу "адзінай недзелімай" расейскія палітыкі шчыра кінулі лёзунг Канфэдэрацыі незалежных рэспублікаў усіх народаў, прафываючых на абшарах б. Расейскае Імпэрыі, дык да бальшавіцкага перавароту ніколі-б не дайшло, а Ленін з сваім штабам ня меў-бы грунту для свае раскладоў дзея-насьці.

Калі-б адначасна новы расейскі рэвалюцыйны урад праўёу у арміі прынцып выдзялення нацыянальных фармацыяў, частку якіх адправіў-бы у распараджэнне патвораных нацыянальных рэспублік, дык 2-гая частка гэтых фармацыяў была-б боездольнаю адзінкаю на фронце і такім чынам не дайшло-б да ганебнай капітуляцыі расейскае арміі перад немцамі ды усіх іншых кансэквенцыяў. Аднак так не стала-ся! І таму бальшавікі мелі магчымасць дайсьці да улады.

Ці, аднак, і у гэтым выпадку ужо усё было страчана? Думаю - не.

2. Гісторыя антыбальшавіцкага руху у пэрыяд 1917-1920 гадоў паказвае, што былі усе шансы ліквідаваць бальшавіцкую банду, без вялікіх цяжкасцяў, бо спачатку бальшавікі былі апанаваўшы /і то толькі часткова/ два цэнтры Маскву і Нетраград, а на нерасейскіх землях тварыліся не-залежныя нацыянальныя рэспублікі, якія змагаліся супроць бальшавіцкага навалы.

Сярод расейцаў таксама знайшліся людзі, якія не хаце-

лі прымірыцца з бальшавіцкім панаваньнем ды паднялі супроць іх збройнае змаганьне. Да такіх належалі: Юдзеніч, Дзянікін, Врангель ды другія. Яны як дасьведчаныя вайскоўцы мелі усю фаховую перавагу над бальшавікамі, у якіх замест генералаў камандавалі арміямі вахмістры ды капралы. Аднак і тут на перашкодзе сталі дэльце прычыны:

- а/ нескардынаванасць іх выступленьня і
- б/ іх імпэрыялістычнае настауленьне і жаданьне Расеі вярнуць манархістычны лад, адмаўляючы усім нерасейскім народам права да іх самастойнага незалежнага дзяржаўнага жыцця.

Найбольшых посьпехаў у 1919 годзе дасягнуў Дзянікін, яко му удалося заняць амаль увесь Каўказ і усю Украіну, а Мамантаў сваім съмелым рэйдам дайшоў аж да Розані.

Але, замест таго, каб пакінуць Украіну самой сабе з арганізаваным пад той час Украінскім Урадам і украінскай арміяй пад камандаю атамана Нетлюры; замест таго, каб сканцэнтраваць усе свае сілы на Маскоўскім адрэзку і гэтым зьліквідаваць бальшавіцкі цэнтр, Дзянікін распачаў вайну з Нетлюраю, ды задзёрся з Кубаньскаю Радаю, якая паспяла забойства Рябовола, адклікала свае войскі з фронту. У рэзультате такое палітыкі, ня маучы падтрымкі з боку украінскага народу, уся беларуская акцыя правалілася, а наступніку дзянікіна ген. Врангелю прышлося ганебна ратаўцаца з жменькаю недабітых бальшавікамі афіцэраў, заграніцаю.

3. Врангелем фактычна і закрываецца перыяд беларускага антыкамуністычнага змаганьня, але не канчаецца баражба нерасейскіх народаў.

У 1920 годзе змагаюцца яшчэ з бальшавікамі нацыянальныя арміі Украіны, Беларусі, Туркестану, Каўказкіх народаў і Польшчы. Але, нажаль, і гэтая баражба вядзеца цескаардынавана і у розныя часы, што дae магчымасць бальшавікам распраўляцца з кожнаю нацыяй паасобку.

4. Акром таго, не абходзіцца і без двуліцовай ігры суседзяў, лкія знайходзяцца у лепшым палажэнні. Тут я маю на думцы Польшчу, якая у 1920 годзе займае большую частку Беларусі з яе сталіцю Менскам ды Зазоднью Украіну. Выпісаўши на сваіх съцягах прывабны лозунг "За нашу і нашу вольнасць", яна ня толькі не памагае гэтым маладым рэспублікам у іх баражбe за незалежнае існаваньне, але...насупалку з бальшавікамі грабіць украінскія і беларускія землі, замацуваючы гэты грабеж ганебным Рыскім трактатам 1921 году.

У той час бальшавікі якраз былі найболей аслаблены так званым "цудам над Віслаю" і каб палякі дапамаглі беларусам і украінцам, прызнаньнем незалежнасці гэтых народаў,

дык выпадкі маглі-б пакаціца зусім іншым шляхам і, хто ведае, ці сёньня увесь сьвет стаяў-бы пад пагрозаю камуністычнай пошасьці.

За так неразважны крок, дваццаць год пазней Польща заплаціла утратую свае незалежнасьці з немалою дапамогаю свайго недаўняга кантрагэнта.

Ня меншую дапамогу аказалі бальшавікам у час іх катастрафальнага палажэння і некаторыя іншыя заходнія краіны, якія съпяшаліся прызнаць бальшавікоў дэ юрэ ды весьці з імі гандаль, разлічваючы, відаць, на вялікія заробкі.

Агулам кажучы, палітыка некаторых заходніх дзяржаваў, у тых часы, мала чым рознілася ад сучаснай. І цяпер шмат краінаў прызнае дэ юрэ ня толькі Савецкі Саюз, але і нічым ад яго ня рознічыся Камуністычны Кітай, імкнучыся як мага болей пашырыць свой гандаль з камуністычным блёкам пад прыкрыкую гандлю быццам нестратэгічнымі матаряламі.

Як, аднак, адрозніць стратэгічны матарял ад нестратэгічнага ніхто сказаць ня можа, бо-ж пшаніца ці сельска-гаспадарчыя мышны дэфакто ёсьць такімі-ж стратэгічнымі матар'яламі, як танкі ці уран, з якога атрымоўваецца матар'ял для фабрыкацыі атамных бомбаў.

Такая палітыка гэтых краінаў раўназначна самагубству, бо яны даюць у рукі свайго найстрашнейшага ворага тую зброю, якою ён будзе у адпаведны момант біць іх самых.

5. Як бачым з гэтага, поспеху бальшавікоў спрыялі чиста вонкавыя абставіны: адсутнасць адзінага скаардынаванага антыбальшавіцкага фронту, недальназорнасць палітыкаў некамуністычнага сьвету ды рад іншых памылак, дашучаных у праводжаныні антыбальшавіцкай акцыі.

Аднак, адсюль яшчэ нельга рабіць вываду, што самі бальшавікі ня спрычыніліся да перамогі над некамуністычным сьветам. Наадварот, тут ёсьць і немалая заслуга бальшавікоў, якія добра вывучылі ня толькі псыхалёгію так званага капіталістычнага сьвету, але у ня меньшай меры улічылі псыхалёгію наўных широкіх масаў свайго насельніцтва, якое паверыла ў іх ілжыва-нязпоўненая абяцанкі і дэмагогічныя лёзунгі. Гэта адносіцца галоўным чынам да сялянства і работнікаў. Адны, замест абяцанае зямлі страсцілі сваю собскую, стаўшы чысьцейшым пралетарыятам, ці лепш кажучы парабкам новае камуністычнае клясы. Другія, замест стацца гаспадарамі фабрыкаў, сталіся нявольнікамі, прымацаванымі да гэтых фабрыкаў.

Але, акром гэтага магутнага фактара, якім зьяўляецца хітра-ілжывая, але бязумоўна добра пастаўленая пропаганда, бальшавікі маюць страшнейшае аружжа, якім паслугоў-

Юры Сабалеўскі

БЕЛАРУСКАЯ СЯЛЯНСКА - РАБОТНІЦКАЯ
ГРАМАДА

/Працяг, глядзі пачатак "Аб' еднаньне" №4/62/; №5/63/;
№6/64/; №7/65/; №8/66/; №1/67/; №2/68/; №3/69/; №4/70/; №5/71/

Жыцьцё у Саветах

Падсумоўваючы надыходзячыя з Саветаў весткі аб абста-
вінах жыцьця і працы пад бальшавіцкаю уладаю, нехацелася
проста верыць каб так была там зацісьнена чалавека воля
у распараджэнья самим сабою? Мімавольна успаміналася аса-
біста перажытыя хвіліны у ЧЭКА; паўсталі у вачах асобыя
аддзелы, растрэлы і катаваньні. Так, усё гэта было, але
надыходзілі весткі, што там ужо шмат зъянілася на леп-
шае, што нашая моладзь цяпер там вучыцца, мае дапамогі,
здабывае асьвету.... Есьць свой беларускі тэатр, свая ад-
міністрацыя, набліжаныя да чалавека установы і.г.д. Ча-
лавек губляўся у дагадках, бо адно супярэчыла другому.

Мой сябра адчуваў адбываную у маёй съведамасці ба-
рацьбу у расцэнках і у вельмі асьцярожнай форме звароч-
ваў увагу на факты ды паказваў спосаб на расшыфроўку мас-
каваных бальшавіцкіх ходаў. Кідалася у вочы, што нашыя
наведвалынікі, заангажаваныя у бальшавіцкай працы пры
супольным спатканьні, абсолютна нічога не гаварылі аб са-
вецкай рэчаіснасці. Паадзіночку прарываліся часам нека-
тарыя сказы, але вычуваўся узаемнедавер, хоць пры спат-
каньні выяўлялі паміж сабою сяброўства. Затое іх жонкі,
развязвалі языкі і пры першых сутыках з крамамі у Дан-
цыгу, на іх нападаў нейкі шал для закупак рознага барах-
ла. Пры гэтым паясьнялася, што у іх нічога нельга дас-
таць, што у Саветах людзі ходзяць галодныя, абедраныя і
толькі калі афіцыйна едуць за граніцу, то каб хоць крыху
выглядаць на людзей выдаюць па ардарам, але часта толькі
на паездку, а потым трэба варочаць. Ад усяго гэтага ве-
яла жахам і браў сумліў. Падобных выпадкаў потым было
значна больш.

Аднаго разу на нашым панадворку з'яўляюцца маладыя -
жанчына і мужчына, а з імі двое маленькіх дзяцей -блізь-
нююкоў. Мой прыяцель іх пазнае, кідаецца на спатканье і
пры гэтым шырока адчыняе вочы ад зъдзіўлення. Госьць па-
лахліва азіраеца. У жанчыны пацяклі сълёзы. Даецца знак
"съмела!". Увайходзяць. Аказваецца, што ён прабіраеца з
Кіева. На старых сувязях даведаўся адрас майго прыяцеля.
Едзе, каб на граніцы здацца польскай паліцыі. Выпісаў жон-
ку з дзецьмі з Валыня на разьвітанье. У сваім часе быў

засуджаны у Польшчы на чатыры гады, але уцёк. У Саветах яго прынялі спачатку ветліва і далі працу, але патрохі адціскаць пачалі на правінцыю. Хацеў навязаць сувязі са старымі перабежчыкамі, сваімі сябрамі, але даведаўся, што часткова іх паастрэльвалі, а часткова павысылалі у лягеры прымусовае працы, як праступнікаў.

У абарону нельга сказаць там слова. Калі хто пачынае пратэставаць - а сразу канец. Мой прыяцель пытліва зірнуў на мяне... "Значыць прауда!" Мяне абдало халодным потам, а характарызуючыя апісаныні плылі адно за другім. Новапрыбылы рад што вырваўся, але мае страх, што яго могуць камуністыя распазнаць і выкрасці. Мой прыяцель і гэта прадбачыць і дае перасъцерагаючыя рады. Спачыкалі іх яшчэ некалькі разоў. У канцы наш знаёмы падаўся на польскую граніцу, каб адседзець кару, хоць згара прадбачаны дадатак за пераход граніцы. Можна так-жа спадзявацца, што пачнучь у Польшчы прышываць і шпіянаж. Аб псыхічным стане ягонае сям'і на гэтым мейсцы гаварыць не прыходзіцца.

Савецкая Агентура

Народу пераварочваеца у нас нямала. Стараюцца аднак прыходзіць па адзіночку, або сходзяць з дома, каб не спачыкацца з іншымі. І якіх толькі тыпаў тут я не назіраў і з блізка і з далёка!? Нямала было прафэсыйных разведчыкаў якія за гроши прымалі заданыні ад каго хочаш. Паміж імі аднак была, як-бы некая карпарацыя і аб'еднанье у дапамозе здаваць добра паплатныя матэр'ялы. А потым супольна дзяліліся. Чалавечыя адносіны мераліся імі заработкаў, а у сумленыне не заглядалі. Яго у іх ня было. Многія для "дабра справы пралетарята" хадзілі і па "мокраму дзелу" /забойствы і выкраданыне людзей жыўцом/. Адбываліся афёры на ашуканствах багатых разведак. Труднасьці прадстаўляла для іх ангельская систэма, больш наіўнай была амэрыканская і самая навырабленая - польская.

Мяне жах браў слухаючы і назіраючы гэты расклад харектараў. Мой сябра падкупаюча упадаў у тон разказчыкаў і тыя паддаваліся у апісанынях. Неважна гаварылі аб трэціх асобых, хоць а сразу было відаць, што гэтыя "трэція" найчасцей яны самі. Нямала было наведваньня ў інтэлігэнцыі з савецкіх гандлёвых установаў, працаўнікоў кансультатаў. Яны дзяліліся на дзве катэгорыі: Недабіткі старой інтэлігэнцыі, або выхадцы з яе - людзі да крайнасці вычарпаныя і маўклівыя: другую катэгорию тварыў савецкі парост, які мы тут назіралі. Яны былі задзірыстыя да хуліганства, безадказныя, а дэвізам іх было жыць так, каб мець усё і непапасціся на злачынстве. Для іх існаваў толькі сёньняшні дзень, а аб заў-

трашнім яны ня думалі. Бальшыня з пасярод іх вельмі часта падалася і вандравала у "лагер", дзе была асаблівая сістэма для спэцыфічнай кар’еры.

Даходзілі да нас інфармацыі, што наведвае Данцыг і Вавудскі, але вельмі патаемна і з намі не спатыкаецца. Мае вельмі агранічанае кола знаёмых.

У хуткім часе зъявіліся Макоўскі і Бабровіч з даволі вялікім штабам сваіх мала ведамых мне людзей. Спаткаліся са мною спакойна, як-бы і нічога ніколі варожага паміж намі не адбывалася. Макоўскі украдваецца у давер; ён хворы на тубэркулёз, просіць ім апекавацца. Жонка прачулена прыймае на памешканье, каб потым адчуць самую дзікую з яго боку правакацыю. Як потым аказалася, ён быў закінены па партыйнай лініі для беспасрэдняга назіранья за мною. Макоўскі па некалькі дзён адсутнічае. Гаворыць аб абавязках выкладчыка, аб фармаваньні нейкіх кадраў, аб падрыхтоўцы да выбараў у Польшчы..., агаворваючыся, што гэтая пытаньні выплылі з зьместу Грамады, але я ад удзелу звольнены, бо хутка выеду... Назней я даведаўся, што была сапрауды арганізавана школа на тэрыторыі Данцыга, а аддзелы яе былі на заходній Беларусі і у Варшаве, якая пераносілася з аднаго месца на другое, каб не дабралася да яе разведка з Польшчы. Там выкоўваліся кадры КПЗБ па загадванью новай палітычнай партыі "Змаганьнем", прычым, загадчыкамі былі усе жыды, а падуладныя выключна беларусы. Загадчыкамі былі усе партыйцы - бальшавікі, а загадваемыя неканечна, але часткова - так.

Тэмаю "школьных заняткаў" былі надыходзячыя выбары у Польскі Сойм і гэтае пытаньне старальні на "школе" вывучалася. Частыя прыезды да мяне Рагулі заўсёды выклікалі павышаную зацікаўленасць. Мой сябра - украінец з Рагуляю жыў у запрыязненых адносінах і аднаго разу Рагуля расказваў нам, як ён у страху перад прысудам і магчымай выдачаю Соймам, хацей уцякаць у Саветы і шмат сваіх рэчаў праз Данцыг пераслаў у Менск на прызначаную яму кватэру. Затрымка з зрэалізацыяй была толькі у пытаньні аб дзециях. Назней, аднак перадумаў і які-б лёс яго не спаткаў у Польшчы, ён у Саветы не паедзе. Ягоныя расказы, як характэрназуючыя цэласць пытаньня узаемаадносін паміж Польшчай і Саветамі, уносілі зусім новае насыяленье беларускай проблеме, але тады яны нам здаваліся фантазыяй; на адлегласці часу аказалася рэальнаясцю. Рыскі уклад - гэта уклад на падзел роляў у грабяжы Беларусі і вынішчэнні яе нацыянальных сілаў, а у цэнтры выкананьня гэтага пляну дзеець Ваевудскі са сваім штабам зложаным з камуністаў і польскіх нацыяналістаў. Луцкевіч - у ролі дапамагатага, не аддаючага сабе справаздачы, што ён робіць і у якой ён ролі

у съятле рэчаіснасьці.

Адначасна Рагуля нас паведаміў, што на грамадаўскім фронце у сярэдзіне лета як-бы усё зацихла і замерла.

Маскоўская Імпрэза.

На нашым панадворку зьявілася новая персона. Прозывішча скрыта. Адрэкамандаваўся і "Як сен называ", што было у ягоным навыку паўтараць гэтыя слова вельмі часта. Галічанін азартны прафэрансіст. Лязгаць пачалі у нас карты часамі праз уесь дзень. Значна пазней аказалася, што гэта адказны працаунік маскоўскай цэнтральнай разведкі. Мы часта спрачаліся з ім аб савецкай систэме дыктатуры пралетарыата і аб несправедлівых адносінах Саветаў да сялянства. Ен мне дараіў выказаць свае погледы у прэсе. Я напісаў і паслаў у Вільню. Надрукавалі з нязначнымі папраўкамі, пакідаючы аснаўную думку. Пазней я даведаўся, што гэта быў спрытны ход, каб злавіць мяне на дакумэнтациі "праступнага" дзеяння.

Чакалася, што з канцом так званага "агурковага сезона", калі усе на вакацыях, наступяць у зъмесце польскай нутраной палітыкі кардынальныя зъмены. Чакалі амністыі для палітычных, зъмены ураду, нейкага ультыматум з заграніцы, эканамічнай санацыі і г. д. У гэтым чаканьні канчаліся лётнія месяцы.

Мой прыяцель трохі супакоіўся і менш гаварыў на сучасныя палітычныя тэмы. Нядаўна ён наведваў Амэрыку і яго старальная распыталі аб становішчы чалавека працы у Амэрыцы. Разыходжаньні з савецкімі інфармацыямі былі супроцьлежнага зъместу. Слухаючыя на верылі стану амэрыканскага дабрабыту і палітычнай свободы. Аднаго разу наведвальнік "Як сен называ" парайць яму паўстрымца ад гэтых расказаў...

У другой палавіне лета 1927 г. адбываўся у Маскве нейкі вялізарны зъезд, ці на "Крэсцінтэрн-у" /Крестьянского Интернацыоналу/. У Данцыгу ішоў масавы запіс на гэты зъезд з Беларусі, Украіны, Літвы, Латвіі, Нямеччыны. Макоўскі запрапанаваў ехаць і мене, але толькі па фальшиваму савецкаму пашпарту. Я не згаджаўся ехаць, наагул. Мой прыяцель выехаў раней ад другіх. Умовіліся карэспандаваць адкрыта, але па пэўнай харектэрнай дамоўленасці. Прызнаць трэба, што у гэтым пытаньні меў ён вялікую здольнасць замаскоўваць ад вока савецкага кантралёра нявіннымі і наўнымі выражэннямі вельмі складаныя палітычныя пытаньні. Я быў у ролі жанчыны, да якой ён меў пісаць прачуленыя лісты з дальнай дарогі.

Пачалі надыходзіць ад яго спачатку "пустыя" адкрыткі, але для мяне больш, чым выразныя аб тым, што мяне абцяж-

вае у Саветах многае: "чамадан мой такі цяжкі, што адзін насільшчык не панясе"... Напярэджаньні пачалі нарастаць. Масква была паінфармавана аб кожнай дэталі жыцьця і дзейнасьці Грамады. У адным лісьце расхвальвае ён савецкі лад і далісвае, што мяне "чакаюць" і гасьцінна спаткае брат сябры нашага - "Новакоўскі" і ужо гатова для мяне кватэра з вакном на "Бароткіна Горку". Бабровіч і Макоўскі самі для мяне гэтую кватэру выбіралі. Сумлівам месца не засталося: "Новакоўскі"- камісар палітычнай паліцыі у Вільні. "Бароткіна Горку" - спацаровыя дарогі на пляжах Лукішкі турмы і імі загадвае стары сержант з часоў яшчэ царскіх - па прозвішчу "Бародка". Надышло ад прыяцеля яшчэ некалькі лістоў з Масквы аб Бабровічу, які "вельмі мяне хоча ба-чыць". Для мяне было ясна, што усё прыгатавана для маёй ліквідацыі і у гэтых закулісах пальцы мачаюць Бабровіч і Макоўскі. Я насыцярожыўся яшчэ больш.

Пачалі варочацца знаёмыя з Масквы, але амаль кожны з іх выракаўся, што там быў. Макоўскі і Бабровіч прыехалі пазней, тлумачучы, што былі у Польшчы і на доказ прывезьлі мне маю карэспандэнцыю. Наказана было ім усім аб паездцы у Маскву маўчаць, хоць самі яе арганізоўвалі амаль адкрыта. Прыйехаў і мой сябра. Пад страхам, уключна да каптуроў помсты, расказаў аб ачарненіні майго палітычнага становішка перад уладамі Масквы, а Бабровіч выказаў погляд аб неабходнасьці зъліквідаваць мяне. Меньш варожасьці выяўляў Макоўскі, але тримаўся устаноўкі Бабровіча. Можна было дагадвацца з гутарак, што Бабровіч зъяўляецца даверанаю асобаю з боку Камінтэрна па пытанням Грамады. Мой сябра зноу некуды выехаў. Напераджала некая нарада з двума прыезджымі у вельмі патаемны способ. Гэта былі "джельтмэны" самых тонкіх вонкавых форм. Прыйцель пасъля гэтага, як кажуць, "заныў душою". Курыў бязъмерна, глытаў моцную каву. Ня спаў начамі і прасіў аб нічым яго не пытацца. Аднае раніцы пакінуў запіску, што едзе на даволі доўгі час. Ліст ад яго я атрымаў з Вены з прыбраным прозвішчам і папярэджаньнем "съцерагчыся з вагнём", бо кватэра вельмі блізка каля складу бэнзыны, дык можна "прапасьці з душою".

Наведвальнікамі Данцыга былі часта і быlyя працаўнікі Галоўнага Сакратарыяту Грамады, але яны адразу паступалі пад загад незнанага мне датуль "Корчыка", а контакт іх самаю выключаўся. Школа КІЗБ па пытанням "Змаганьня" была абсолютна ад'ізяўвана і старанна прыйходзіла праграмовую апрацоўку на бурэньне "кулацка-мяшчанская" спадчыны. Былі у мяне вельмі рэдкія прыпадковыя спадканыні з гэтым "Корчыкам"/Сапраўднае прозвішча - Лагіновіч/ у кампаніі Макоўскага і Бабровіча. Ен быў познаны ўладамі яшчэ больш.

вyzнаваньнем "службе часу" па разбудове шляхоў да зрэалізованья "прапетарскай рэвалюцыі". Гэта быў маніяк, але ветлівы у формах выяўленъня неталеранцыі да яшчэ існучых форм грамадзкага ладу.

На пераломе лета 1927 г. у нейкі съяточны дзень было у нас асабліва людна. Наехала бэзліч знаёмых да майго сябры украінца. Дапушчаць можна было, што гэты прыезд не прыпадковы. Распачалася дыскусія па нутраным пытаньням і раздавалася нямала неспакойных галасоў пад адрасам сябры. Дыскусія выняслася на узмор'е, а у гэтым часе да мяне прыехаў Рагуля з супольнымі знаёмымі. На поглядам і партыйным афармленъням спаткаліся тут праціўнікі і ворагі. Кампанія сябры была трохі падвыпітая. Ветлівае супольнае спатканье. Расселіся на балконе памешканъня. Гаспадаром быў сябра. На сталах зъявіліся пакункі з выпіўкаю і ядою. Мы з жонкаю дапоўнілі апеку над супольнымі гасцьцімі. Настрой быў ажыўлены і жартаблівы. Першым заатакаваў камунізм Рагуля. Хоць і падпіты, але быў лёгічны і аўтарытэтны. Яму пярэчылі слаба. Больш фармальна. У гэтым часе жонка мая Кадаком зрабіла некалькі здымкаў. У нармальных адносінх рэч звычайная, але не у падобных, дзе за адным сталом і камуністы і нацыяналісты. У той самы дзень адбіта было шмат копій і раздана прысутным. Фатаграфіі апынуліся хутка і у Менску і у Маскве і распачалася з боку камуністых і іх верхавіны фармальнае съледзства...

Якія вынікі былі з таго - ня ведаю, думаю, што для многіх потым аказаліся фатальнымі. Казалі, што пасол Прыступа - украінец камуніст палітычна на гэтым спэкуляваў, абвінавачваючы перад сваімі уладамі сваіх сяброў у "здрадзе працоўнага фронту". Пры неусталеных аклічнасцях негатыў гэтае здымкі пррапаў з шуфляды незамкнёнага стала. Мой сябра быў упэунены, што выкралі яго съядома, а адбіткі некалі акажуцца пры актах абвінавачванья і у Варшаве і у Маскве. Чырвоныя будуть судзіць за контакт з белымі, а белыя за контакт з чырвонымі. І там здрада і там тое самае хоць і у супроцьлежным насыяленъні.

/Працяг будзе/

З ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСІ

Прычыны узросту Вялікага Княства. - Нацыянальны склад Княства: беларусы, украінцы, палякі, расейцы, немцы, татары, жыды. - Дацыненъні з суседзямі: немцамі, татарамі, расейцамі і палякамі.

Магутным і запраўды вялікім Княства Літоўскае сталася

ня толькі дзякуючы заваяваньнямі розных земляў, ня толькі дзеля таго, што яно мела вялікую вайсковую сілу і выйграла войны з сваімі суседзямі, але таксама і дзякуючы вялікім культурным беларускім упльвам і вялікай мудрасці і тактойнасці беларускіх князёў. Першым чынам адбывалася задзіночанье беларускіх земляў, да чаго натуральны дарогай імкнуўся увесь беларускі народ, маючы аднолькавую рэлігію, культуру і эканамічныя асновы. Задзіночанье усіх княстваў, усіх земляў беларускіх стварыла большую сілу, дзякуючы якой можна было даваць адпор чужацкім наступам. Адбывалася яно пад агульным клічам: "мы старыны ня рухаем, навіны ня уводзім", што значыла, што кожнаму княству, кожнай зямлі была гарантаваная свабода звычаяў і парадкаў, - якія існавалі у ім. Такім парадкам, кожная зямля, якая далаучалася да задзіночанага беларускага гаспадарства, захоўвала свае мясцовыя прывілеі і ня толькі нічога ня траціла, а мела у разе патрэбы дапамогу. Агульным-жа злучвом усіх земляў, аднае цэласці, была асоба вялікага князя.

Дзякуючы такім шырокім асновам, у межах беларускага гаспадарства апынуліся ня толькі беларусы, але летувісы/жмудзіны/, а таксама і украінцы. Палікаў і расейцаў да Хусту Беларусі, можна сказаць, зусім ня было. Яны зьявіліся у пазнейшых часох і то у невялікай колькасці. Затое было крыху у Беларусі немцаў. Так, прыкладам, была цэлая нямецкая калёнія у Смаленску, Полацку, а нават і у Віцебску. Былі таксама немцы, пераважна купцы, у Вільні і Менску.

Украінцы зімалі паўдзённа-усходнюю частку Вялікага Княства - Кіеўшчыну, Валынь, Падольле, часткова Чарнігаўшчыну, даходзячы праз стэпы да узбрэрэжжа Чорнага мора. Яны асабліва адчуvalі часта напады татараў. Пасъля-ж далучэння Украіны да Вялікага Княства украінцы знайшлі сабе абаронцаў з боку беларускіх і жмудзкіх войскаў.

Жмудзіны і аукштотцы /летувісы/, ці як іх называюць ліцьвіны, зімалі паўночна-заходнюю частку Вялікага Княства між ракамі Нёманам і Дзвінью, сягаючы да Балтыцкага мора.

Як украінцы, так і летувісы у Вялікім Княстве мелі шырокую свабоду. Пры чым трэба адзначыць, што летувіскія баяры, атрымліваючы ад в. кн. Казімера земскія прывілеі, заявілі, што яны далучыліся да Вялікага Княства добраахвотна.

У ХУ ст. у Беларусі пачалі з'яўляцца татарскія калёніі. Спачатку былі гэта аселішчы палонных татараў, захопленых беларускім войскам, што змагалася з імі з часоў Гэдыміна і Альгерда. Татараў гэтых, пераважна крымскіх, супроць Беларусі падбухторвала Масква. Была аднак група татараў, называная Залатой Ардой, якая падтрымвала пры Вітаўце Вялі-

кім добрыя дачыненъні з Княствам Літоўскім. Вось-жа тата-раў Залатое Арды Вітаўт пасяляў у княстве і нават выкарыс-тоўваў іх у змаганьні з крымскімі татарамі, а таксама у войнах з рознымі іншымі ворагамі княства. Татары паступо-ва паддаваліся упливам беларускай культуры і беларусчылі-ся, ды нават пабеларуску пісалі арабскімі літарамі свае рэлігійныя кнігі, прыкладам "Аль Кітаб".

У ХУ ст. у Беларусь зьявіўся большы лік жыдоў. У той час яны жылі у Эуропе на палажэнъні адкінутых і перасъле-даваных у грамадзкім жыцьці. Тымчасам вялікі князь Вітаўт, маючы добрае сэрца, дазволіў жыдом прыезђаць на Беларусь і займацца рамяством і гандлем. Такія шырокія права пры-чыніліся да того, што у хуткім часе у Вялікіе Княства на-ехала багата жыдоў, асабліва з Нямеччыны. Яны пасяліліся пераважна у гарадох і хутка бралі у свае руکі гандаль і рамяство. Ужо тады у жыдоў зьяўлялася, так як і цяпер, ах-вота да перайманьня вонкавае культуры таго краю, дзе яны жылі, і дзеля таго жыды, апынуўшыся у Вялікім Княстве у ХУ стагодзьдзі, пераклалі у беларускую мову біблію з па-дзеламі яе на чытаньні у синагогах.

Дачыненъні беларусаў з суседзямі былі рознаякія. Так, прыкладам, з немцамі беларусы сутыкаліся перадусім у ган-длі, пасля у змаганьні за упływy на Жмудзь і Лівонію, і урэшце сярод немцаў беларусы знайшлі сабе прыяцеляў. Бо калі Андрэй Палацкі бараніў беларускай гаспадарства ад вуніі з Польшчай, памагалі яму у гэтым немцы. Таксама па-маглі немцы Вітауту і Сьвідрыгайлу у змаганьні за утры-маньне самастойнасці Вялікага Княства.

Палацкі князь Андрэй шукаў сабе дапамогі у змаганьні з Маскоўлам і ягонай думкай вуніі з Польшчай і у маскоўскіх князёў, але пасля з імі разыйшоўся. Москва, вызваліўшыся з-пад татарска-мангольская няволі і узмоцніўшыся, пачала выказваць свае прэтэнзіі да беларускіх земляў. Маскоўскі князь, называючы сябе "гасударам усіх Русі", хацеў вало-даць ня толькі расейскімі, але беларускімі і украінскімі землямі. Прэтэнзіі Москвы да беларускіх земляў былі пры-чынаю змаганьня Москвы з Вялікім Княствам, якое асабліва-вастрылася, пачынаючы ад ХІУ стагодзьдзя.

Узмацуўвалася і польская гаспадарства. Гэтакім парад-кам Вялікіе Княства Літоўскіе апынулася між двума сусе-дзямі, адначаснае змаганье з якімі было вельмі цяжкім. Трэба было выбіраць аднаго з іх, як магчылага саюзьніка, і падтрымваць з імі мірныя дачыненъні, каб з вялікшай уда-чай адбіваць напады другога. Вялікіе Княства выбрала за суседа, з якім думала мець мірныя дачыненъні і змагацца з Москвой, Польшчу, бо здавалася, што Польшча ня мела да княства ніякіх тэрыторыяльных прэтэнзіяў. Навонкі палякі

ня выказвалі такіх намераў, але фактычна яны імкнуліся да мірнага заваяваньня і апанаваньня Беларусі, ня маючи сілаў на збройнае змаганье. Усе польскія пляны зараз-жа пасыля падпісаньня вунійнае умовы выявіліся. Тады пачаўся адбой палякам і Вялікае Княства хацела зусім сарваць усякую лучнасць з Польшчаю. Завяршэннем гэтага разрыва ме-ла быць каранацыя Вітаўта на караля Вялікага Княства Літоўскага, але ёй перашкодзілі палякі, стараючыся за уся-ляскую цану не дапусціць да разрыва.

"Беларусь Учора і Сяньня"
Я. Н.

ПОЛЬСКАЯ "ДЫЯЛЕКТЫКА"

Згодна дыялектыкі марксізма-ленізма бальшавікі цьвєрдзяць, што ворагамі мірнага суіснаваньня зьяўляюцца заходнія дзяржавы, якія пайшлі на усякія уступкі, каб наладзіць так званую коэгзыстэнцыю паміж камуністычным блёкам і дэмакратыем. Прывателемі мірнага суіснаваньня, паводле той-же бальшавіцкай дыялектыкі, зьяўляюцца тыя краіны, якія Савецкі Саюз узбройвае для наступнае агрэсы.

Калі Савецкі Саюз топіць у крыві спонтанічную рэвалюцыю мадзярскіх народных масаў, дык гэта, паводле дыялектыкі марксізму-ленізму, братняя дапамога мадзярскаму народу у абароне дэмакратыі, а калі заходнія дзяржавы старавуцца абараніць незалежнасць тое ці іншае краіны на блізкім Усходзе, дык бальшавікі называюць гэткую абарону імпэралістычнаю агрэсіяй.

Калі бальшавікі робяць эксперыменты з атамнаю зброяй, дык гэта робіцца у інтэрэсах умацаваньня міжнароднага міру, а калі такія - з эксперыменту робяць заходнія дзяржавы, дык гэта - падгатоўка да агрэсіўнае вайны супротив камуністычнага блёку.

Прыклады такое дыялектыкі марксізму-ленізму можна бы-ло-б працягваць далей, але шкада на гэта месца і часу, бо гэта усе добра знаюць, а майм заданьнем у гэтым артыкуле пагаварыць адносна не бальшавіцкае, а польскае дыялектыкі, якая, да рэчы кажучы, як пабачым, таксама відаць базуецца на дыялектыцы марксізму-ленізму, памаляванай толькі на белы быццам колер.

Польская газета "Амэрыка Эхо", якая выходзіць у Толедо штату Огіо у Амэрыцы у нумары 34 за 1957 год пад датою 25 жніўня, а так-же другая польская газета - "Вядомосці Цодзенне", якая выходзіць у Клевэляд /Огіо/ у № 197, замясъ-

цілі артыкулы, у якіх падають прамову "Міністра Усходніх земляў" /Есьць нават і таке "міністэрства"-Рэд./Ксавера Глінкі з эгзыльнага ураду польскага у Лёндане, адносна "Усходніх земляў Рэчыпаспалітай польскай". "Вядомосьці Цодзеннэ" называють нават пана Глінку міністрам легальнага польскага ураду у Лёндане, хоць "легальнасьць" гэтага ураду бальшынёю польскіх эмігрантаў ставіцца пад вялікі сумліў, але... гэта іх нутраная справа і мы гэтым цяпер займацца ня будзем. Нас цікавіць польская дыялектыка адносна нашых беларускіх і украінскіх земляў, якія былі разграблены палякамі і бальшавікамі на супалку яшчэ у 1921 г.

Паводле дыялектыкі пана Глінкі выходзіць так, што калі палякі заграбілі беларускія землі у 1921 годзе, дык гэта "акт зусім праўны", справядлівы і хрысьціянскі нават, а калі у 1939 годзе заграбленас майно адабраў другі грабежнік /нотабэнэ з якім яны грабілі нас на супалку/- дык гэта акт беспраўны і ганебны... Проста трэба дзівіцца да якога цынізму могуць даходзіць людзі, якія называють сябе людзьмі заходніе цывілізацыі!

На гэтым месцы мы прыпомнім пану Глінцы ды усім яго сымпатыкам, што абодвы акты "грабежніцтва" зьяўляюцца беспраўнымі і крымінальнымі у паняцьцю кодэksаў карных усяго сьвету за выключэннем камуністычнага /дзе пануе тэрор дiktатура над паняволенымі народамі/. На спасылку пана Глінкі на тое, што рыскі трактат быў праўны і што усходнія граніцы перадваеннае Польшчы былі зацверджаны Вэрсалльскім трактатам усімі дзяржавамі, мы адкажам: Рыскі трактат быў падпісаны польскім прадстаўніком Грабскім і Маскоўскім бальшавікамі /без згоды сапраўдных і спрадвечных гаспадароў гэтих земляў - беларусаў і украінцаў/ і быў, нажаль, акцэптованы Вэрсалем, а Ялтанскі трактат быў падпісаны у 1945 годзе польскім прадстаўніком /рангаю вышэй чымсь быў Станіслаў Грабскі, бо Віцэ-прамерам таго-ж "легальнага" польскага ураду у Лёндане - Мікалайчыкам ды пацверджаны та-кою міжнароднаю установаю, як Арганізацыя Аб'еднаных На-цыяў, у склад якое уваходзяць і прадстаўнікі сучаснай Польшчы і прадстаўнікі Маскоўскага ураду. Як бачым, аргумэнты пана Глінкі абсолютна ня маюць ніякага значэння з пункту гледжанья міжнароднага "права", але права, якое, нажаль признаецца яшчэ дагэтуль на міжнародным форуме, мы ня можам признаць справядлівым, бо-ж гвалт заўсёды будзе гвалтам і мае аднолькавую вымову з пункту гледжанья аб'ектунаага права і справядлівасці.

Усходнія землі, аб якіх гаворыць у сваёй прамове пан Глінка, ніколі не становілі польскую этнографічнае тэрыторыі, а зьяўляюцца спрадвечнымі этнографічнымі землямі беларускага і украінскага народаў, якія ніколі не паго-

дзяцца на акупацыю гэтых земляў ці то палікамі, ці то маскалямі, ці урэшце кім бы то ня было.

Пан Глінка так далёка зайшоў у сваіх імпэрыялістичных імкненіях, што фармулюючы падставы свае палітыкі у пункце 2-ім зазначыў: "Урад Рэчыпаспалітай Польскай, апіраючыся на гістарычных дасьледах лічыць, што усякія думкі, звужваючыя ролю і заданьні Польшчы да рамаў народнае дзяржавы, зачыненай у сваіх этнаграфічных граніцах; / падкр. наша Рэд. / ёсьць прынцыпова спрэчныя з польской традыцыяй..." вось, дык дагаварыўся! Бальшавіцкія лідары на чале з Хрущовым падпішуцца пад гэтакім прынцыпам абедзьвема руками, бо яны таксама, як ведама, ня признаюць ніякіх этнаграфічных прынцыпаў і на гэтай падставе між іншым акупујуць і бацькаўшчыну пана Глінкі...

Гэты прынцып польской палітыкі бяз розніцы налічвае ахфарбоукі яе лідэраў, уключаючы нават камуністаў, добра ведамы ня толькі нам, але усяму съвету. І калі п. Глінка думае выступаць на міжнародным форуме з такімі прынцыпамі, дык напэуна праваліцца з трэскам, бо ж увесь съвет прызнаў этнаграфічны прынцып за адзіны слушны пры вызначэнні граніцаў незалежных краінаў.

Дыялектыка пана Глінкі нічым фактычна ня розніцца ад дыялектыкі маскоўскіх бальшавіцкіх лідэраў: бальшавікі таксама перш акупавалі усе краіны, а пасля толькі правялі іх "самавызначэнне". Але бальшавікі, аднак, былі менш цынічнымі у гэткіх выпадках, бо не дамагаліся перад гэтым дамагацца ад народаў іх дабравольнага прызнанья маскоўскае улады на акупаваных яе землях.

Пан Глінка-ж зарапартаваўся да даго, што кажа: "...Урад /Лёнданскі - Рэд./ стаіць на tym становішчы, што усякія гутаркі на тэму укладу нашых суадносінаў з суседzkіmі народамі на Усходзе могуць распачацца у мамэнце прызнання гэтымі народамі Усходніх земляў, заграбленых Саветамі, за інтэгральную частку дзяржаўнае польскае тэрыторыі у межах акрэсленых Рыскім трактатам..." Тут мы змушаны адказаць п. Глінцы, што ніводзін з суседніх да Польшчы народаў на са-магубства ня пойдзе, а таму на такія "гутаркі" пан Глінка і тыя што з ім могуць чакаць аж да 2-га прыходу Хрыста...

На заканчэнні парадку пану Глінцы перш паехаць у Маскву на курс "дыялектыкі" каб сваімі бязглузднымі выступамі не рабіць мядзьвежае прыслугі і польской справе і польскому народу.

/Ірацяг з балонкі 9/

ваюцца яны і толькі яны. Такім аружам зъяўляецца, нячуваны у гісторыі чалавецтва, бязлітасны тэрор, пры помачы якога кучка тыранам трыманае улады над 300 мільёнамі паняволеных народаў.

Гэтага сатанінскага аружжа яны дабравольна з сваіх рук ня выпусцяць. Яны з ім ідуць на падвой усяго съвету.

Паустае толькі пытаньне, ці яны у сваім маршу дойдуць да перамогі? Тут, зразумела, цяжка быць прарокам, бо гэта залежыць ад таго, ці знайдзеца такая сіла, якая здольна будзе ім супроцьставіцца?

Накуль што такая сіла яшчэ не паўсталала, але ...аднак, ёсьць знакі на зямлі і небе, што яна у хуткім часе народзіцца і уратуе съвет ад канчальнае загубы.

Што мне дае падставу для такога съмелага аптымістычнага вываду?

На гэта я маю тры падставы:

1. Данае Богам кожнаму чалавеку жаданьне жыць.
2. Нутраныя канвульсіі камунізму, якія, як кажа мэдыцына, ёсьць вынікам паражэння цэнтральнае нэрвовавае /у гэтым выпадку - ідэалягічнае/ систэмы.
3. Існаванье ССА - гэтай наймагутнейшай краіны у свеце, якая ужо двойчы ратавала чалавецтва ад катасцтрабы.

/Ірацяг у наступным № "Аб'еднаньня"

ПАУСТАНЬ З НАРОДУ НАШАГА...

"*****"

Паустань з народу нашага, Прарок,
Іраяваў бураломных варажбіт,
І мудрым словам скінь з народу урок,
Якім быў век праз ворага спавіт.

Зъяры у вадну усу Беларусь сям'ю,
Вазьмі з яе прысягу і зарок,
Што не прадасць сябе, сваю зямлю...
Зъняць путы бацькаўшчыне устань, Прарок...

Паустань з народу нашага, Пясьняр,
Былых і будучых вякоў баян,
І у бурны кліч, як буры удар,
З віхрві загудзі пад звон кайдан!

Гудзі па Беларусі з краю ў край,
У сэрцах съячых распалі пажар,
Над курганамі пяруном зайграй.
Збудзіць нябожчыкаў паўстань, Пясьняр.

Паўстань з народу нашага, Ваяк,
І волатам на вогненым кані
Народ аграблены - бы з торб жабрак -
За бацькаушчыну павядзі у вагні.

Да хвалы шлях шлях айчыне пакажы.
Зъмяці з палёў яе чужых бадзяк,
На стражы стань гранічнае мяжы...
Свой край заваяваць паўстань, Ваяк!

Паўстань з народу нашага, Уладар,
Адбудаваць свой збураны пасад,
Бо твой народ забыў, хто гаспадар
І хто яго абдзёр з каронных шат.

На Уладара жджэ Беларусь даўно,
І жджэ цябе уладарства Божы дар,
Вялікае, магутнае яно...
Над беларускі съяг прыдзі, Уладар.

Янка Купала

У ВАГА

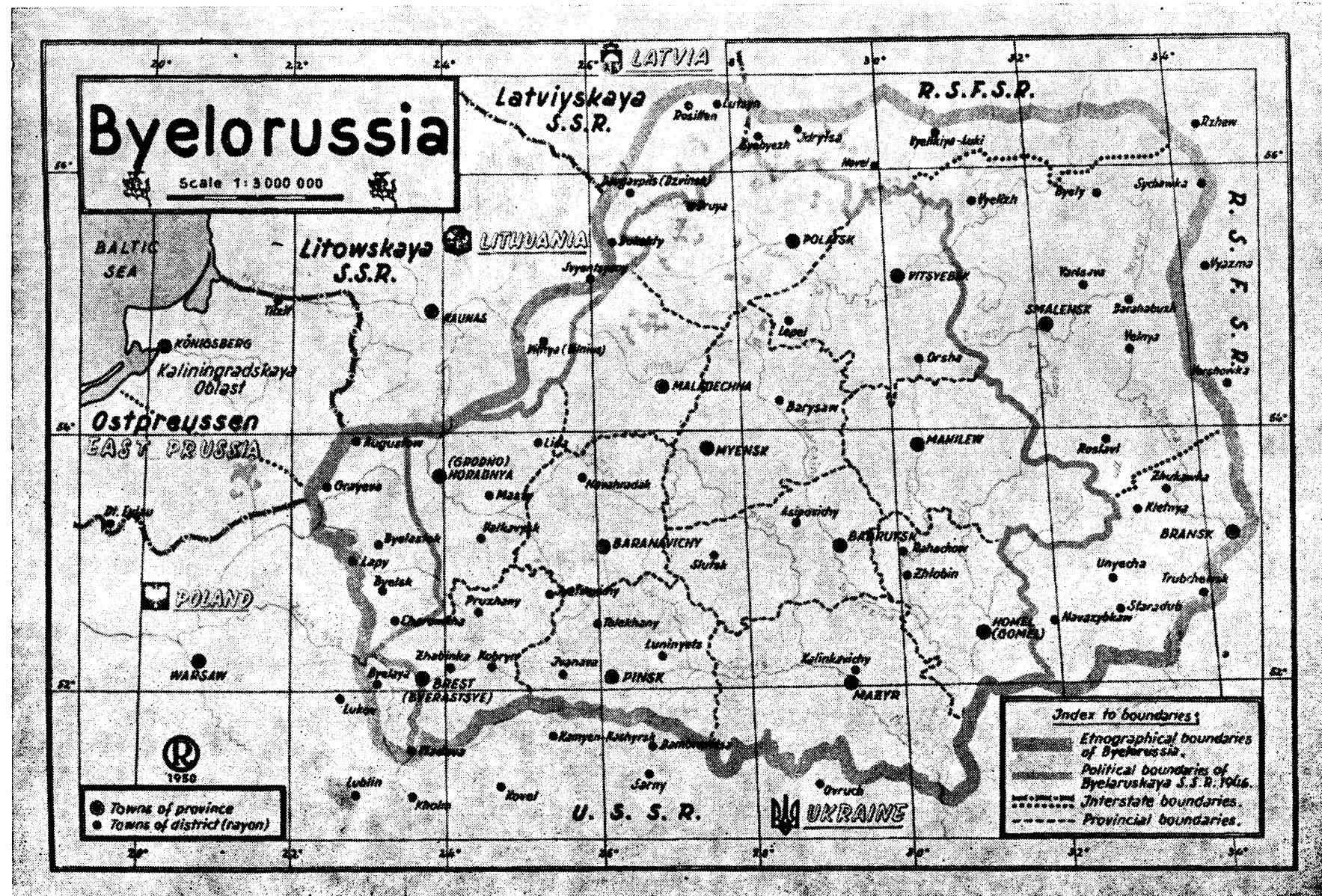
Рэдакцыя часопісу "Аб' еднаньне" падае да ведама сваім
падпішчыкам у США і Канадзе, што кальпартэрам на гэтых
дзьве краіны зъяўляецца:

MR. A. PLESKACZEWSKI
314, 2¹ STREET
IRVINGTON. N.J. U.S.A.

ЦАНА ЧАСОПІСУ "АБ' ЕДНАНЬНЕ" ЗА №.

У Вяліка-Брытаніі 1 шылінг	У Аўстраліі 1/6 пэнай
У США і Канадзе 30 цэнтаў	У Нямеччыне 60 фэнігаў

" РЭДАГУЕ ГАЛОУНАЯ УПРАВА ХАБР У ЛЕНДАНЕ "

UNITED CHRISTIAN BYELORUSSIAN WORKERS IN GREAT BRITAIN
57, Cathnor Road, London, W. 12. Tel.: SHE-8440